УДК 346.7:330.341.1

МАРКЕВИЧ В. В.
адвокат
e-mail:boss.advokat.kh@gmail.com

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ В УКРАЇНІ

Присвячено окремим проблемам вдосконалення правового регулювання процесу передачі прав на об'єкти права інтелектуальної власності в розрізі приведення його у відповідність до вимог законодавства у сфері трансферу технологій.

Ключові слова: об'єкти права інтелектуальної власності, технологія, інновації, трансфер технологій.

Постановка проблеми. Поступовий розвиток економічних процесів на території нашої держави досяг такого рівня за якого суб'єкти господарювання стали гостро потребувати істотного оновлення існуючих об'єктів виробництва. Масовість зазначених процесів вказує на формування підстав для поступової зміни цілого технологічного укладу. Але при цьому виникає обґрунтоване запитання, а чи готова наша держава і наша правова система до такої зміни? Чи відповідає чинне законодавство потребам суб'єктів господарювання? Чи можна буде отримати надійний правовий захист прав на технологію? Спробуємо відповісти на такого роду запитання в світлі результатів аналізу положень чинного законодавства України, існуючих наукових доробок та пропозицій.

Ціль даної роботи – визначити напрямки вдосконалення чинного законодавства України у сфері передачі прав на об'єкти права інтелектуальної власності з метою усунення його недоліків які не ускладнюють розвиток відносин у сфері трансферу технологій. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні взаємопов'язані **завдання**: 1) охарактеризувати сучасний стан правового регулювання поняття технології; 2) сформувати співвідношення об'єктів права інтелектуальної власності та технології; 3) сформувати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України яке дозволить поєднати обіг об'єктів права інтелектуальної власності із застосуванням технологій у виробничій сфері національної економіки.

Об'єктом даного дослідження є система суспільних відносин врегульована нормами права різних галузей законодавства України, що виникають в ході передачі прав на об'єкти права інтелектуальної власності та технологій.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Питання правової природи технологій, їх обігу, співвідношення із об'єктами права інтелектуальної власності досліджувалось багатьма вченими правниками. Серед них, на особливу увагу заслуговують праці таких вчених як: Пашута М. Т., та Шкільнюк О. М. [4], Деречин В. В., Богомолов О. В., Хреновськов Є. І. [2], Святоцький О. Д. [3]. Найбільше уваги зазначеним об'єктам правового регулювання присвячено у наукових працях Давидюка О. М. [1].

Виклад основного матеріалу. Як витікає із положень статті 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» технологія - результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг. Це поняття додатково розкривається через дві суміжні правові категорії вказані в цьому ж нормативно-правовому акті – об'єкт технології та складові технології.

Так, об'єкт технології – наукові та науково-прикладні результати, об'єкти права інтелектуальної власності (зокрема, винаходи, корисні моделі, твори наукового, технічного характеру, комп'ютерні програми, комерційні таємниці), ноу-хау, в яких відображено перелік, строки, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг. А складова технології – частина технології, де відображено окремі елементи технології у вигляді наукових та науково-прикладних результатів, об'єктів права інтелектуальної власності, ноу-хау.

Як вбачається із змісту зазначених норм права, об'єкти права інтелектуальної власності мають стати внутрішніми складовими частинами тієї технології яка може бути створена на теренах нашої країни. Але при цьому, загальний зміст і правова природа технології до кінця не розкриті на рівні нормативно-правових документів, що вже викликає спротив серед практики правозастосування в ході реалізації зазначених нормативних приписів.

Спробуємо з'ясувати, як сприймається технологія на рівні наукових концепцій, теорій та поглядів: Так,

в етимологічному значенні, термін «технологія», походить від двох слів грецького походження: від «techne» – мистецтво, майстерність, вміння, ремесло. та від «1ogos» – слово, наука, вчити, знання, вчення, тобто наука про вміння, ремесло. В економічних науках в якості технології розуміють – сукупність методів впливу знарядь праці на різноманітні властивості предметів праці, в результаті якого відбувається активна взаємодія людини з природою. Технологія ж обробки будь-якого предмета праці виражається в технологічному процесі, тобто у процесі фізичного, хімічного, механічного впливу знарядь праці на предмети праці. Технологічні процеси визначаються домінуванням технологічного способу виробництва (єдність продуктивних сил і техніко-економічних відносин), у межах якого відбувається техніко-економічне поєднання працівника із засобами виробництва. Розрізнюють технологічний спосіб виробництва («технологічний уклад», «технологічна система»), що базується на ручній, машинній і автоматизованій праці, а отже і відповідну технологію. Так М. Т. Пашута, та О. М. Шкільнюк, наводять поняття технології як спеціальної інформації, необхідної для «розробки», «виробництва» або «використання» виробів [4, с. 58]. Деречин В. В., Богомолов О. В., Хреновськов Є. І. визначають технологію в якості сукупності методів обробки, виготовлення, зміни стану, властивостей, форми сировини, матеріалу чи напівфабрикату, які використовуються у процесі виробництва для одержання готової продукції [2, с. 6–9].

Найбільш ґрунтовне поняття технології наводить О. М. Давидюк, який визначає її як особливий суспільно-економічний феномен виступає в господарському обороті як синтезований об'єкт права інтелектуальної власності, інноваційний об'єкт, інноваційна продукція, відокремлена технологічна лінія, цілісний майновий комплекс суб'єкта господарювання в якому втілено технологію, експериментальне конструювання технології, систематизована сукупність відомостей, реалізованих в певній документації, що дозволяє відтворити технологію в її матеріальному втіленні (інформаційне втілення) та виділяє такі ознаки технологій як: (1) Новизна (такі технології як правило базуються на нових відкриттях, що в свою чергу визначає потенційну здатність такої технології змінити існуючий технологічний уклад); (2) Революційність (кардинальність змін, що настають з втіленням технології); (3) Незамінність (проявляється в тому, що без втілення та застосування такої технології, не можливе настання позитивних змін та зрушень виробничого характеру); (4) Унікальність (кожна така технологія наділена певним комплексом позитивних характеристик та властивостей, яких не мають інші технології); (5) Неминучість настання економічних змін (проявляться в тому, що при втіленні технологій, зміни суспільства та економічної системи обов'язково настануть) [1, с. 17–21].

При цьому, всі названі вчені сходяться в одному – об'єкти права інтелектуальної власності є не просто складовою частиною технології, ці об'єкти здійснюють на неї визначальний вплив, зумовлюють її сутність та характеристики.

Але вимушений констатувати і те, що в юридичній науці немає одноманітного підходу до розуміння того якими нормами чинного законодавства України має регулюватись передача прав на технологію. Чи будуть норми цивільного законодавства яке регулює порядок набуття особистих немайнових та майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності розповсюджувати свою дію на правовідносини пов'язані із трансфером технологій?

Так, О. Д. Святоцький, пропонує надавати такого роду відносинам правову охорону за допомогою інших, не спеціальних (по відношенню до права інтелектуальної власності) норм [3, с. 32]. О. М. Давидюк вказує на те, що технологія має стати новим об'єктом права промислової власності у складі загального переліку об'єктів права інтелектуальної власності [1, с. 25–32]. Тобто ми бачимо наявність плюралізму наукових думок із цього приводу, що за відсутності чіткого правого регулювання не дає можливості повноцінно визнатись суб'єктам господарювання які прагнуть отримати надійний правовий захист тим технологічним рішенням і напрацюванням які вже є в них у наявності.

Саме через це, на мою думку, доцільним є запропонувати змінити чинне законодавство України, ввівши до його складу положення якими все правове регулювання суміжних аспектів використання об'єктів права інтелектуальної власності та технологій можна було б розділити на дві великих частини:

Перша частина: це створення правових можливостей щодо вільного укладання господарсько-правових та цивільно-правових договорів між учасниками відносин у сфері технологій. Держава в цьому випадку має запропонувати такі приклади договірних конструкцій, за якими передача прав на технологію враховувала передачу майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності які входять до її складу. Відсутність такого роду прикладів і практики договірного забезпечення цих відносин є головним негативним аспектом їх подальшого автономного розвитку.

Друга частина: це створення свого, спеціального галузевого законодавства, яке б визначало основоположні аспекти правового статусу технології та перед-

бачала набір правових засобів стимулювання до правомірної поведінки суб'єктів трансферу технологій. Такий набір засобів, на нашу думку, має стати аналогічним до вже встановленої чинним законодавством України системи засобів забезпечення виконання зобов'язань, визначних положеннями цивільного та господарського законодавства і тим засобам стимулювання належної поведінки які закріплені в положеннях антимонопольно-конкурентного законодавства України. Такий перелік має слугувати засобом непрямого стимулювання розвитку відносин трансферу технологій, оскільки створює додаткові гарантії відновлення прав і законних інтересів їх учасників.

Висновки: (1) Як вбачається із положень чинного законодавства України, об'єкти права інтелектуальної власності мають стати внутрішніми складовими частинами тієї технології яка може бути створена на теренах нашої країни. (2) Сучасне правове регулювання є неналежним, оскільки, загальний зміст і правова природа технології до кінця не розкриті на рівні нормативно-правових документів, що вже викликає спротив серед практики правозастосування в ході реалізації зазначених нормативних приписів. (3) Доцільним є змінити чинне законодавство України, ввівши до його складу положення якими все правове регулювання суміжних аспектів використання об'єктів права інтелектуальної власності та технологій можна було б розділити на дві великих частини: Перша частина: це створення правових можливостей щодо вільного укладання господарсько-правових та цивільно-правових договорів між учасниками відносин у сфері технологій. Держава в цьому випадку має запропонувати такі приклади договірних конструкцій, за якими передача прав на технологію враховувала передачу майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності які входять до її складу. Друга частина: це створення свого, спеціального галузевого законодавства, яке б визначало основоположні аспекти правового статусу технології та передбачала набір правових засобів стимулювання до правомірної поведінки суб'єктів трансферу технологій. Такий набір засобів, на нашу думку, має стати аналогічним до вже встановленої чинним законодавством України системи засобів забезпечення виконання зобов'язань, визначних положеннями цивільного та господарського законодавства і тим засобам стимулювання належної поведінки які закріплені в положеннях антимонопольно-конкурентного законодавства України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Давидюк О. М. Технологія як об'єкт господарсько-правового регулювання : [монографія]. Харків: Вид-во «ФІНН», 2010. 176 с.
2. Деречин В. В., Богомолов О. В., Хреновськов Є. І. Система технологій: [підручник]. Київ : Центр учбової літератури, 2007 р. 368 с.
3. Право інтелектуальної власності: Академ. Курс: Підручник / за ред. О.А. Підопригори, О.Д. Святоцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ: Концерн «Виданичий Дім «Ін Юре», 2002. 672 с.
4. Пашута М. Т., Шкільник О.М. Інновації: понятійно-термінологічний апарат, економічна сутність та шляхи стимулювання. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 118 с.

REFERENCES

5. Davydiuk O. M. (2010) Tekhnolohiia yak obiekt hospodarsko-pravovoho rehuliuvannia. Kharkiv: Vyd-vo «FINN» [in Ukrainian]
6. Derechyn V. V., Bohomolov O. V., Khrenovskov Ye. I. (2007) Systema tekhnolohii. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian]
7. Pravo intelektualnoi vlasnosti: Akadem. Kurs: (Pidopryhory O.A., Sviatotskoho O.D. Eds.) (2002) 2nd edn. Kyiv: Kontsern «Vydanychyi Dim «In Yure» [in Ukrainian]
8. Pashuta M. T., Shkilnyk O.M. (2005) Innovatsii: poniatiino-terminolohichnyi aparat, ekonomichna sutnist ta shliakhy stymuliuvannia. Kyiv : Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].

МАРКЕВИЧ В. В.

адвокат

НАПРАВЛЕНИЯ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА ОБ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В УКРАИНЕ

Посвящено отдельным проблемам совершенствования правового регулирования процесса передачи прав на объекты права интеллектуальной собственности в разрезе приведения его в соответствие с требованиями законодательства в сфере трансфера технологий.

Ключевые слова: объекты права интеллектуальной собственности, технология, инновации, трансфер технологий.

MARKEVICH V. V.

Attorney

DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF LEGISLATION ON INTELLECTUAL PROPERTY IN UKRAINE

Problem setting. The gradual development of economic processes in the territory of our state has reached a level when economic entities are in dire need of a significant update of existing production facilities. The mass character of these processes indicates the formation of grounds for the gradual change of the whole technological structure. But at the same time there is a reasonable question, and whether our state and our legal system is ready to such a change? Does the current legislation meet the needs of business entities?

Analysis of recent researches in work was studied the works of scholars, such as Pachuca M. T., and Shkilnuk O. M., Derechin, V. V., Bogomolov O. V., Hrenovskov Is. I., Swiatotsky O. D., Davidyuk, O. M.

Article's main body. As follows from the provisions of article 1 of the Law of Ukraine "on state regulation of activities in the field of technology transfer" technology - the result of scientific and technical activities, a set of systematic scientific knowledge, technical, organizational and other decisions on the list, timing, order and sequence of operations, the process of production and/or sale and storage of products, services. This concept is further disclosed through two related legal categories specified in the same legal act-the object of technology and technology components. As seen from the content of these rules of law, the objects of intellectual property rights should become internal components of the technology that can be created on the territory of our country. But at the same time, the General content and legal nature of the technology are not fully disclosed at the level of normative legal documents, which already causes resistance among the practice of law enforcement in the course of the implementation of these regulatory requirements. But I have to admit that in legal science there is no uniform approach to understanding what norms of the current legislation of Ukraine should regulate the transfer of rights to technology. Will the rules of civil law regulating the entry into personal non-property and property rights to intellectual property rights extend its effect on legal relations associated with the transfer of technology?

Conclusions and prospects for the development. (1) As it is seen from the provisions of the current legislation of Ukraine, the objects of intellectual property rights should become internal components of the technology that can be created on the territory of our country. (2) Modern legal regulation is unacceptable, since the General meaning and legal nature of the technology are not fully disclosed at the level of normative legal documents, which already causes resistance among the practice of law enforcement in the course of the implementation of these regulatory requirements. (3) It is Advisable to amend the current legislation of Ukraine by introducing into its structure the provisions that all the legal regulation of related aspects of the use of intellectual property rights and technologies could be divided into two major parts: The First part: the creation of legal opportunities for the free conclusion of economic, legal and civil agreements between the parties to relations in the field of technology. The second part is the creation of its own, special sectoral legislation, which would determine the fundamental aspects of the legal status of technology and provide a set of legal means to stimulate the legitimate behavior of the subjects of technology transfer

Keywords: intellectual property rights, technology, innovation, technology transfer.

Маркевич В. В. Напрямки вдосконалення законодавства про інтелектуальну власність в Україні. *Право та інноваційне суспільство* : електрон. наук. вид. 2018. № 1 (10). URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2018/6/Markevych10.pdf.